

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า (1) ระบบการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ในเขตอำเภอแม่สายและเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นผู้ประกอบการฝ่ายไทยและจีน ในกรณีของผู้ประกอบการฝ่ายไทย การส่งออกสินค้าส่วนใหญ่เป็นการค้าผ่านพิธีการทางศุลกากร (ในระบบ) เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการสิทธิประโยชน์ทางภาษี ทางด้านการนำเข้า ส่วนใหญ่เป็นการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (นอกระบบ) เนื่องจากผู้นำเข้าสินค้าจากประเทศจีนนำส่งสินค้าเข้าในประเทศพม่าก่อนลักลอบนำเข้าไทย เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ในกรณีของผู้ประกอบการฝ่ายจีน การส่งออกสินค้าส่วนใหญ่ผ่านพิธีการศุลกากร (ในระบบ) เนื่องจากทางการจีนส่งเสริมการส่งออก ส่วนการนำเข้าสินค้าจากไทย ผู้ประกอบการจีนแจ้งต่อทางการว่าสินค้านำเข้าจากไทยเป็นสินค้าจากประเทศพม่าและลาว เนื่องจากทั้งสองประเทศมีแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศจีนจึงได้รับสิทธิพิเศษในการลดอัตราภาษีนำเข้าลงเหลือกึ่งหนึ่งจากอัตราปกติ การค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ส่วนใหญ่กระทำกันตามแนวชายแดนไทย ส่วนที่เหลือเป็นการค้าผ่านตัวแทน ซึ่งมีการส่งมอบสินค้าตามความต้องการของแต่ละฝ่าย แล้วให้ตัวแทนการค้าหรือตัวแทนหักบัญชีเป็นผู้ชำระค่าสินค้า (2) ระบบการชำระค่าสินค้า ในกรณีการค้าชายแดนไทยส่วนใหญ่ใช้เงินสดทั้งสกุลหยวนและบาทเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้านี้ระหว่างกัน เนื่องจากผู้ประกอบการทั้งสองฝ่ายยังขาดความเชื่อถือกัน รวมถึงระบบการชำระเงินผ่านสถาบันการเงินยังไม่มีความสะดวกเพียงพอ เพราะทางฝ่ายจีนมีการควบคุมด้านปริวรรตเงินตรา ผู้ที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเงินตราทั้ง 2 สกุลคือร้านรับแลกเปลี่ยนเงินในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนการค้าชายข้ามประเทศ ใช้ระบบตัวแทนในการหักชำระค่าสินค้านี้ระหว่างกัน หรือใช้ตัวแทนหักบัญชี (โปกก๊วน) เป็นผู้ชำระค่าสินค้านี้ระหว่างกัน ซึ่งตัวแทนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ที่มีการติดต่อค้ามานาน แล้วพัฒนาจากการชำระค่าสินค้านี้ในเครือข่ายของตนเป็นรับชำระค่าสินค้านี้ของกลุ่มที่อยู่นอกเครือข่าย สำหรับการชำระค่าสินค้านี้โดยใช้ Letter of Credit (L/C) มีธุรกรรมน้อยมาก เนื่องจากระบบสถาบันการเงินในจีนตอนใต้ยังไม่มีความพร้อม ประกอบกับจีนยังเข้มงวดกับการปริวรรตเงินตรา (3) เงินสกุลบาทมีบทบาทจำกัดอยู่เพียงการค้าตามบริเวณชายแดนไทยที่ผู้ประกอบการไทยและจีนติดต่อการค้าระหว่างกัน ส่วนการเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนสินค้านี้ นอกเหนือเขตชายแดนไทย เงินสกุลบาทมีบทบาทน้อยมาก

ทางด้านอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ มีดังนี้

1) ด้านการขนส่ง แม้จะมีการเปิดใช้เส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงตอนบนอย่างเป็นทางการแล้วเมื่อเดือนมิถุนายน 2544 แต่เส้นทางขนส่งในแม่น้ำโขงยังมีอุปสรรคบ้างคือ ในช่วงหน้าแล้ง (มกราคม-เมษายน) ระดับน้ำจะลึกเพียง 1.5-2.0 เมตร เดินเรือได้เฉพาะเรือเล็กขนาดไม่เกิน 80 เมตรกตัน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนั้นท่าเรือที่อำเภอเชียงแสนและเชียงของ จังหวัดเชียงราย ยังไม่พร้อมที่จะอำนวยความสะดวกในการขนถ่ายสินค้า ส่วนการขนส่งทางบก มีโครงการที่จะก่อสร้างถนนไปจีนตอนใต้หลายสายโดยผ่านทั้งพม่าและลาว แต่ยังไม่มีความคืบหน้าสักเท่าไหร่ แม้จะมีความพยายามผลักดันทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐของไทยภายใต้โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ นอกจากนั้น การขนส่งจากไทยไปจีนใช้ระยะเวลายาวนานกว่าการขนส่งจากจีนตอนใต้มาไทย ทำให้ไทยเสียเปรียบด้านการขนส่งสินค้าที่ต้องการความสดใหม่ เช่น ชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง

2) ด้านบุคลากร ฝ่ายจีนขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ และพูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษมีน้อย เนื่องจากจีนนำแบบอย่างจากประเทศญี่ปุ่นมาใช้ ฝ่ายไทยขาดแคลนบุคลากรที่พูด อ่าน และเขียนภาษาจีน ทำให้ไทยสูญเสียตลาดบางส่วนให้กับคู่แข่งเช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ที่มีบุคลากรที่รู้ภาษาจีนมากกว่าไทย

3) ด้านสิทธิพิเศษ เนื่องจากมณฑลยูนนานมีชายแดนติดกับประเทศพม่า ลาว และเวียดนาม จึงมีการค้าชายแดนกันและจีนลดภาษีนำเข้าให้กับประเทศเหล่านี้ครึ่งหนึ่งของอัตราปกติ ขณะที่ไทยไม่ได้รับสิทธิพิเศษนี้เนื่องจากไม่มีพรมแดนติดต่อกัน ทำให้ไทยเสียเปรียบประเทศเพื่อนบ้านในด้านราคาสินค้า แม้ว่าในความเป็นจริงผู้นำเข้าจีน จะมีแจ้งรายการเป็นสินค้านำเข้าจากพม่าหรือลาว แต่หากมีการเข้มงวดในการนำเข้าจะทำให้ไทยเสียประโยชน์ทางการค้า

4) ด้านกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เนื่องจากกฎระเบียบในประเทศจีนมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง อีกทั้งพ่อค้าและนักลงทุนไทยขาดแคลนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้า มาตรฐานวัฒนธรรม และข้อมูลการตลาดของจีน ทำให้การวางแผนการตลาดเป็นไปได้ยากและมีความเสี่ยงสูง

5) ด้านระบบการเงินและการโอนเงินออกนอกประเทศ เนื่องจากระบบธนาคารพาณิชย์ของประเทศจีนอยู่ระหว่างการปรับตัวเข้าสู่ระบบสากล อีกทั้งจีนยังเข้มงวดด้านการปริวรรตเงินตรา ทำให้การโอนเงินเพื่อการค้าทำได้ยาก ทำให้ผู้ส่งออกส่วนใหญ่ต้องนำเงินสดไปแลกเพื่อทดแทนเงินสด หรือต้องโอนเงินไปฮ่องกงก่อน หรืออาจใช้วิธีอื่นๆ ทำให้ต้นทุนทางค้าสูงขึ้น

6) ความไม่ซื่อสัตย์ทางการค้า ในการค้าผ่านแดนไทย-จีน ไม่นิยมจ่ายเป็นเงินล่วงหน้าหรือส่งของล่วงหน้า เนื่องจากส่วนใหญ่จะไม่ได้รับสินค้า หรือได้รับสินค้าไม่ตรงตามตกลง ทำให้ผู้ที่ทำการค้ารายใหม่หลายรายยุติทำการค้ากับจีนตอนใต้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาคือ

1) รัฐควรเร่งเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนการเจรจาภายใต้กรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยผ่านทางคณะกรรมการร่วมหอการค้าในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (JEQC) เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การขนส่งทางน้ำ ท่าเรือ การใช้แม่น้ำโขงร่วมกันของ 4 ประเทศ ความปลอดภัยในการขนส่ง การสร้างถนนสายต่าง ๆ สะพานข้ามแม่น้ำระหว่างประเทศ

2) ปัจจุบันสินค้าแห่งแข็งของไทยเข้าจีนตอนใต้ ผู้นำเข้าจะใช้ผ่านวมห่อหุ้มสินค้าในการขนส่งทั้งทางเรือและทางรถ ทำให้สินค้าไม่อยู่ในสภาพสดใหม่ การสร้างห้องเย็นบนเรือแม่น้ำโขงและรถบรรทุก จึงเป็นการเพิ่มต้นทุน และมีภาคเอกชนหลายหน่วยงาน ได้ทำการศึกษาถึงความคุ้มค่าในการสร้างห้องเย็นบนเรือแม่น้ำโขงและรถบรรทุก รัฐจึงควรเข้าสนับสนุนการพัฒนาห้องเย็นบนเรือแม่น้ำโขงและรถบรรทุก

3) พัฒนาบุคลากรของไทย ให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาษาจีน โดยเฉพาะจังหวัดที่มีการค้ากับจีนตอนใต้ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ เป็นต้น

4) ติดตามผลการเจรจาให้มีการปรับปรุงกฎระเบียบทางการค้า อัตราภาษี ข้อจำกัดทางการค้า รวมทั้งปรับปรุงพิธีศุลกากรให้มีมาตรฐานเดียวกัน มีความสะดวกและโปร่งใส ซึ่งในการประชุมสุดยอดอาเซียนล่าสุด (เดือนพฤศจิกายน 2545) ไทย-จีนจะเริ่มเขตการค้าเสรีระหว่างกันเร็วกว่าประเทศอื่น ๆ โดยจะเริ่มภายใน 2 ปีนี้ นักธุรกิจไทยจึงต้องติดตามความเคลื่อนไหวของการค้าเสรีให้มากขึ้นและปรับตัวให้ทันกับภาวะการค้าที่จะขยายตัวขึ้นมาก

5) ภาครัฐควรเร่งประชาสัมพันธ์ข้อมูลการตลาด กฎหมาย กฎระเบียบและมาตรฐาน ของประเทศจีน นอกจากนั้นยังควรส่งเสริมการส่งออกสินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออกไปยังประเทศจีน

6) ภาครัฐควรชี้แจงให้อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกับจีน และคุณภาพใกล้เคียงกัน ให้เพิ่มมาตรฐานของสินค้าให้สูงขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับจีน อีกทั้งยังสามารถส่งออกเพื่อจำหน่ายในตลาดบนของจีนได้

7) กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ควรเจรจากับธนาคารกลางของจีนเพื่อหาทางแก้ไขอุปสรรคด้านการชำระเงินหรือการโอนเงินเพื่อการค้าผ่านแดนหรือการค้าระหว่างประเทศ โดยอาจนำระบบ Account Trade มาใช้ก็ได้

8) ภาครัฐและเอกชนในไทยและจีน ควรชี้แจงให้ผู้ส่งออกและนำเข้า รายใหม่ ที่จะทำการค้าผ่านแดนไทย-จีนตอนใต้ ให้ระมัดระวังการทำการค้ากับจีน โดยเฉพาะการส่งสินค้าไปล่วงหน้าหรือกรณีนำเข้าไม่ควรจ่ายเงินค่าสินค้าไปล่วงหน้า แม้ว่าจะเคยทำในลักษณะนี้มาก่อน

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) การศึกษาในเรื่องระบบการค้าจำกัดอยู่เพียงการค้าชายแดนระหว่างไทย-จีนตอนใต้ในเขตอำเภอแม่สายและเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมกระบวนการค้าทั้งระบบคือตั้งแต่เริ่มต้นนำสินค้าจากผู้ผลิตในประเทศจนถึงส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้บริโภคในประเทศจีน รวมถึงอัตราภาษีของทั้งประเทศไทยและจีนที่เกี่ยวข้องกับการค้าตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ และปัญหา อุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในกระบวนการค้า อัตราภาษี และกฎ ระเบียบของทางการ หากมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว จะทำให้งานศึกษามีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

2) การศึกษาเรื่องระบบการชำระเงินและบทบาทของเงินบาท ยังจำกัดอยู่เพียงการชำระค่าสินค้าตามแนวชายแดน ยังไม่มีการศึกษาถึงเรื่องบัญชีเงินฝากของผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ (Non-resident Baht) รวมถึงกฎ ระเบียบของทางการในการโอนชำระเงิน เพื่อจะได้นำเสนอแนวทางแก้ไขกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการค้าระหว่างไทย-จีนตอนใต้เพิ่มมากยิ่งขึ้น